

29.09.2022

Hyvinvointialue
kirjaamo(at)ppshp

POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEEN JÄRJESTÄMISSUUNNITELMA

Yleistä

Oulun vanhusneuvosto ottaa lausunnossaan kantaa pääosin ikäihmisten palveluja koskevaan osaan.

Pohjois-Pohjanmaan kunnissa on vuosikymmenten ajan totuttu sairaiden ja vanhusten osalta sairaala- ja laitoseskeisyyteen, kun on kysymys ihmisen huolenpidon järjestämisestä. Ympäristöministeriön tutkimusraportin 5/1995 mukaan Oulun läänissä oli vuonna 1993 (30 vuotta sitten) pitkäaikaislaitospaikkoja yli 75- vuotta täyttäneisiin suhteutettuna 18 %. Heistä oli sekä vanhainkodeissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla molemmissa 9%.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen suunnitelman mukaan vuonna 2022 yli 75-vuotiaista asuu omassa kodissa 90,2 %, tosin kuntakohtaiset erot vaihtelevat suuresti. Tavoitteeksi on asetettu, että vuonna 2023, yli 75-vuotiaista asuisi kotona 92,5 % ja vuonna 2025 94 %.

Hyvinvointialueen palvelulupauksessa korostetaan, että uudistamisella pyritään vastaamaan lainsäädännön muutoksiin, joilla oletetaan olevan vaikutusta palveluiden toteutustapaan, resurssitarpeisiin ja kustannuksiin. Perusteluissa vedotaan erityisesti siihen, että uudet palvelurakenteet ja toimintamallit vastaavat paremmin hyvinvointialueen saamaa valtion rahoitusta.

Myönteisiä asioita suunnitelmassa

- Palvelulupauksessa pyritään tukemaan kotiin annettavia palveluja, monipuolistamaan sotekeskuksia, lisäämään digitaalisuutta ja teknologiaa. Nämä ovat monelta osin tulevaisuuden työkaluja.

29.09.2022

- Suunnitelmassa etsitään keinoja kotiin annettaviin palveluihin ja varhaiseen tukeen sekä korostetaan ennaltaehkäisevää toimintaa.
- Etälääkärin tuki myös virka-ajan ulkopuolella kotihoitoon ja tehostettuun palveluasumiseen (Kotas-pilotin on arvioitu vähentävän mm. yhteispäivystyksen tarvetta)
- Omaishoidon tuen laajentaminen ja yhdenmukaistaminen alueella.
- Ikäihmisten neuvola- ja kotisairaaloimintaa laajennetaan koko hyvinvointialueelle. Ikäneuvolan aikaansaamista alueella on odotettu. Lisäksi Oulun vanhusneuvosto toivoo, että ikäneuvolaan tuodaan digitaalisten palvelujen käytön ohjausta.

Suunnitelman huolenaiheet ja heikkoudet

- *Hyvinvointialue on laaja, ja etäisyydet pitkät, joten vanhusten hoitopaikat tulee kohdentaa sinne, missä ikäihmiset asuvat ja elävät. Lähipalvelut tulee turvata. Vanhusten hoitopaikkojen vähentäminen tietää joissakin kunnissa rajuja leikkauksia paikkamääriin. Keskiarvot eivät riitä! Pelkona on, että vanhuksia kuljetetaan pitkin eri kuntien hoitolaitoksia. Vanhuksia ei saa kuljettaa hoitopaikasta ja kunnasta toiseen, vaikka Kela matkat maksaisikin.*
- Hyvinvointialueen säästöt kohdistuvat suurelta osin ikäihmisten palvelujen leikkauksiin

Suunnitelmassa korostuvat vanhusten laitoshoidon, ympärivuorokautisten hoitopaikkojen alasajo, ja jopa tehostetun palveluasumisen vaiheittainen purkaminen. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa palvelujen tarpeessa olevien ikäihmisten määrä on kasvamassa noin 1000:lla yli 75-vuotiaalla henkilöllä vuodessa. Näistä suurin osa on Oulussa.

Tehostetuista asumispalveluista on tarkoitus vähentää 260-280 paikkaa. Tehostetun palvelun palveluasumista ei tulisi vähentää kuin korkeintaan niissä kunnissa, joissa tällä hetkellä on yli 10% yli 75 vuotiaisiin suhteutettuna ympärivuorokautisessa asumisessa. Ympärivuorokautisessa hoidossa oli maaliskuussa 2022 Oulussa noin 7,6% yli 75-vuotiaista. Tavoite vuonna 2025 on 6%. Jos tavoitteet

29.09.2022

pidetään nykyisellä (7,6%)tasolla Oulun osalta edellyttäisi se yli 100:n paikan lisäämistä.

Ympäri vuorokautisten paikkojen lisäksi vähennetään säännöllistä kotihoitoa (nykyinen tilanne 18,2% vähenisi 13%:iin yli 75-vuotiaiden osalta). Oulussa säännöllistä kotihoitoa sai maaliskuussa 2022 noin 14,2 % yli 75-vuotiaista. Nykyisestä kotipalvelun saajien määrästä muutos tarkoittaisi Oulussa keskimäärin 20 henkilöä vähemmän. Uusista tulevista ikäihmistä palveluja saa keskimäärin 10 henkilöä vähemmän vuosittain. Monessa muussa kunnassa vähennykset ovat vielä Oulua suuremmat ja rasitteena myös pitkät etäisyydet! Näillä prosenttiluvuilla jo nyt Oulussa asuu kotona vanhuksia jotka eivät tosiasiallisesti selviä kotihoitossa. Ei ole kenenkään etu, että nyt vanhusta kuljetetaan kodin ja sairaalan päivystyksen väliä ambulanssilla viikoittain. Tähän tuonee parannusta suunniteltu KOTAS-toiminta. Ei ole myöskään kenenkään etu, että yhden henkilön luona käydään viisi kertaa päivässä ja vielä kaksi hoitohenkilöä kerralla (Kaleva 25.9). Työaikaa siihen menee tässä tapauksessa kotihoitajilta matkojen kanssa yli 1 htv päivässä ja liikuntakyvytön vaipoissa makaava vanhus on siitä huolimatta yksin 22 tuntia päivässä! Kunnissa, joissa on pitkät etäisyydet, ei ole mahdollista käydä vanhuksen luona 3-5 kertaa vuorokaudessa kahden työntekijän voimin.

Yhteisöllinen asuminen ei korvaa muistisairaana vanhuksen hoitoa. Ainut paikkamäärien lisäys suunnitelmassa on 158 paikkaa yhteisölliseen asumiseen, mikä tarkoittanee palveluasumista. Ei siis ympärivuorokautista palvelua. Toisin vielä ei ole määritelty yhteistöllistä palveluasumista. Paikkamäärän lisäys suunnitelmassa (309 stä 467:een)vastaa vain yli 75-vuotiaiden määrän kasvuun eli pysyy prosentuaalisesti lähes samana. Yhteisöllistä palveluasumista ei ole vielä normitettu, koska se on tullut lainsäädäntöön vasta 26.8. 2022. Tehostettu palveluasuminenkin oli 1990-luvulla avohuoltoa, mutta nyt se on normitettu ja muuttunut "lähes laitoshuolloksi"! Suunnitelman mukaan "yhteisöllisellä asumisella" säästetään suhteessa tehostettuun palveluasumiseen verrattuna. Yhteisöllinen asuminen voi olla hyvää ja sopia joillekin, muttan se ei korvaa muistisairaana hoitoa tarvitsevan vanhuksen tarpeita. Entiset palvelutalot tukipalveluineen ovat monilla alueilla juuri yhteisöllisen asumisen alkumalleja!

29.09.2022

Kotipalveluluissa korostetaan digitaalisuutta ja etäyhteyksiä. Ne ovat monelta osin tulevaisuuden työkaluja. Kuitenkaan tämän päivän ikäihmiset eivät pysty käyttämään kaikkia digitalisaation tarjoamia palveluita. Digitaalisten palvelujen käyttöön on esteitä paitsi vanhuksilla, myös monilla vammaisilla henkilöillä. Nykyisin monet ikäihmiset eivät osaa eivätkä ole tottuneet koskaan käyttämään. Yksin, kaukana sukulaisten avusta, asuvia on yhä suurempi osa vanhuksista. Lisäksi yhä suurempi osa ikäihmistä on muistisairaita ja/tai elää pitempään. Tämän vuoksi teknologian hyödyntämiseen tulee suuremmat esteet. Tavoitteena on, että vuonna 2025 noin 12 kotikäynneistä tapahtuisi sähköisesti. Tämä voi olla mahdollista 20 vuoden kuluttua, kun tulee uusi teknologian suurkuluttajien sukupolvi vanhenee.

Huolenaiheita ovat lisäksi rahan ja henkilökunnan riittävyys. Ne ovat tekijöitä, mitkä vaikuttavat palvelujen uudistamiseen. Hyvinvointialueen palvelujen uudistaminen ja hoitopaikkojen vähentäminen ei saa kuitenkaan kohdistua vain ikäihmisiin kuten nyt suunnitelmassa on käynyt. Uudistaminen täytyy voida tehdä pitemmällä aikavälillä.